Biuletyn
Polonistyczny

02.04.2018

Powstaje *Słownik biobibliograficzny tłumaczy literatury*

---

13 marca 2018 roku w Instytucie Badań Literackich PAN odbyło się spotkanie inauguracyjne Komitetu Naukowego cyfrowego słownika biobibliograficznego tłumaczy literatury. Zachęcamy do lektury wywiadu z autorką i koordynatorką inicjatywy, dr hab. Ewą Kołodziejczyk z IBL PAN.

Skąd pomysł na słownik tłumaczy?

Myśl ta pojawiła się już parę lat temu, gdy na seminarium magisterskim na lingwistyce stosowanej na UW rozmawialiśmy o nowych kierunkach w przekładoznawstwie i każdy miał zreferować wybrany artykuł. Zainteresował mnie wtedy tekst Andrew Chestermana, kluczowy dla studiów nad tłumaczami. W połowie 2015 roku przystąpiłam do konkursu na stanowisko naukowe w IBL PAN i zostałam przyjęta do Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej. W Pracowni, w której przez dekady powstawały słowniki pisarzy i badaczy literatury, ten pomysł na przyszły projekt badawczy bardzo się spodobał. Zyskał także akceptację Dyrekcji Instytutu i wiosną 2017 został wprowadzony do planu naukowego.

Jak ma wyglądać słownik tłumaczy?

Jego koncepcja nadal powstaje w porozumieniu ze środowiskiem tłumaczy i historyków literatury, dlatego powołany został Komitet Naukowy, z którym konsultujemy nasze zamierzenia. Taka rozległa perspektywa jest konieczna, ponieważ słownik ma objąć dzieje naszego piśmiennictwa od momentu powstania języków wernakularnych aż do dzisiaj. W obrębie całej historii literatury chcemy tworzyć dwujęzyczne słowniki tłumaczy literatury obcej w Polsce i literatury polskiej za granicą w wybranych parach językowych. To zadanie na dziesięciolecia i dla kolejnych pokoleń badaczy. Ale już powołaliśmy w IBL PAN zespół specjalistów, który we współpracy z dokumentalistami będzie opracowywał metodologię opisu sylwetek i dokonań tłumaczy w różnych epokach.

Problemów wydaje się sporo…

Dostrzegamy ich bardzo wiele, a nie widzimy jeszcze wszystkich. Na przykład definicja literackości i przekładu w różnych epokach, tłumaczenia rzekomego, plagiatu, przekładu zapośredniczonego były tematami pierwszego posiedzenia Komitetu Naukowego. Nieuchronnie dochodzimy też do zagadnienia archiwum

tłumacza, genetycznych badań nad przekładem, które mnie osobiście bardzo interesują. Miałam przygotowywać call for papers w zakresie badań genetycznych nad przekładem dla „Przekładańca” i na konferencji w Lizbonie rozmawiałam z Chiarą Montini i Jeremy Mundayem o możliwości pozyskania ich artykułów do numeru monograficznego. Z powodu prac nad słownikiem tłumaczy zrezygnowałam z tego planu. W każdym razie: na etapie przygotowawczym próbujemy skatalogować i wstępnie rozpoznać problemy powstające przy próbie opisu sylwetki tłumacza i jego dorobku, w czym badania archiwalne są niewątpliwie wielką pomocą. Spodziewamy się także pojawienia się licznych pytań i wątpliwości, które jeszcze się nam nie nasunęły, ponieważ nie przystąpiliśmy do opracowania słownika w pierwszej parze językowej.

Jaką literaturę obejmie pierwszy słownik?

W pierwszej kolejności chcemy rozpoznać terytoria przygraniczne i stworzyć słowniki literatur sąsiedzkich oraz tych krajów, z którymi Rzeczpospolita miała najintensywniejsze kontakty kulturowe. W przypadku każdej literatury trzeba zawiązać zespół współpracowników z kraju docelowego (biogramy tłumaczy będą w języku polskim i obcym), a to wymaga czasu i sporego wysiłku. Profesor Jerzy Snopek z IBL – hungarysta, tłumacz, znawca kultury węgierskiej zechciał włączyć się w nasze prace i będzie ambasadorem pierwszego tomu słownika tłumaczy.

Słownik powstanie w wersji cyfrowej. Jak będzie ona wyglądała?

Za tę stronę przedsięwzięcia odpowiada zespół Nowej Panoramy Literatury Polskiej, która stanie się naszym środowiskiem cyfrowym. Aktualnie stworzył on kolekcję pilotażową słownika. Znalazło się w niej dwadzieścia haseł próbnych opracowanych w Pracowni Dokumentacji Literatury Współczesnej na podstawie słowników *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury*, t. 1-10 oraz *Polscy pisarze i badacze literatury przełomu XX i XXI wieku*, t. 1-3. Jest ona dostępna pod adresem: http://nplp.pl/kolekcja/slownik-tlumaczy/.

Łącznie w obu słownikach są setki haseł tłumaczy XX i XXI wieku, ale wybrałyśmy dwadzieścia najbardziej, naszym zdaniem, reprezentatywnych jako materiał roboczy dla Komitetu Naukowego. Zbieramy opinie na temat tej kolekcji, pytając także, według jakich kryteriów użytkownicy słownika chcieliby przeszukiwać słownik w specjalnej bazie, która ma powstawać równolegle z hasłami.

Czy będzie ona przypominać istniejący już szwedzki słownik tłumaczy lub ten, który powstaje w Niemczech?

Nie, z wielu powodów zdecydowanie nie. Słownik szwedzki powstawał kilka lat temu, a w humanistyce cyfrowej zmiany zachodzą bardzo szybko. Podstawową jego wadą jest to, że nie da się go przeszukiwać w obrębie pojedynczego hasła. Jest bazą tekstową, z której nie da się korzystać inaczej jak tylko poprzez linearną lekturę haseł w poszukiwaniu interesującej informacji. Trzeba jednak oddać sprawiedliwość Szwedom, będących pionierami tego przedsięwzięcia. Słownik

tłumaczy, nad którym rozpoczynamy pracę w Instytucie Badań Literackich, ma szansę spełnić podobną rolę w Polsce.

Dziękujemy za rozmowę.

Linki:

- http://nplp.pl/kolekcja/slownik-tlumaczy/
- https://biuletynpolonistyczny.pl/events/summary/spotkanie-inauguracyjne-komitetu-naukowego-cyfrowego-slownika-biobibliograficznego-tlumaczy-literatury,1423/details

Słowa kluczowe: przekład, tłumacz, Nowa Panorama Literatury Polskiej, tłumaczenie, słownik, humanistyka cyfrowa, słownik tłumaczy, bibliografia

Rozmówca: Ewa Kołodziejczyk